

“CENAB ŞAHABEDDİN’İN BÜTÜN ŞİİRLERİ”NE KATKI

Araş. Gör. Abdurrahman KOLCU¹

ÖZ: Servet-i Fünûn dergisi ve bu dergide oluşan edebî faaliyet, Türk şiirinin yenileşmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Tevfik Fikret ile birlikte Cenab Şahabeddin, bu dergide şiirlerini yayımlayan diğer şairlere göre daha çok ön plana çıkmış ve daha kalıcı olmuşlardır. Cenab Şahabeddin’in Servet-i Fünûn dergisinin yanı sıra Malûmât, İrtika, Musavver Fen ve Edeb, Mekteb, Hazine-i Fünûn, İctihad gibi dergilerde şiirleri yayımlanmıştır. Şairin Musavver Fen ve Edeb ve İrtika dergilerinde yayımladığı şiirlerin bazıları “Cenab Şahabeddin’in Bütün Şiirleri” adlı kitapta yer almakta, bazıları yer almamaktadır. Şairin İrtika ve Musavver Fen ve Edeb’de yayımlanan ve gün ışığına çıkmayan şiirleri hiç kuşkusuz Cenab Şahabeddin’in şiirini tam olarak anlamada büyük bir önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cenab Şahabeddin, Musavver Fen ve Edeb, İrtika, Malûmât, Servet-i Fünûn, Mehmed Tâhir Bey, Mehmed Âsaf.

Addition To Cenab Sahabeddin’s All Poems

ABSTRACT: The Journal Servet-i Fünûn and literary activity occurring on it are of a great significance to Turkish poetry becoming modern. Cenab Sahabeddin with Tevfik Fikret have been more effective and more permanent than other poets publishing their poems in it. Cenab Sahabeddin published his poems in the journals including Malumat, İrtika, Musavver Fen ve Edeb, Mekteb, Hazine-i Fünûn and İctihad along with Servet-i Fünûn. Some of poems published in the journals, Musavver Fen ve Edeb and İrtika, taken part in the book named Cenab Sahabeddin’s All Poems, but some of them didnt taken

¹ Atatürk Üni. Sos. Bil. Ens. Ar. Gör. abdkol@mynet.com

part in it. His unknown poems that published in the journals have a great importance to understand his poetry perfectly.

Key Words: Cenab Şahabeddin, Musavver Fen ve Edeb, İrtika, Malûmât, Servet-i Funûn, Mehmed Tâhir Bey, Mehmed Âsaf.

a) Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri

Yazı hayatı boyunca çeşitli dergilerde şiirleri yayımlanan ve sağlığında bunları – ilk şiirlerinden oluşan *Tâmât* (1888) adlı kitabı dışında-kitaplaştırmayan Cenab Şahabeddin'in şiirlerinin bir bölümü Saadettin Nüzhet Ergun'un *Cenab Şahabeddin* adlı kitabında bir arada yayımlanmıştır. Öte yandan Cenab Şahabeddin'in şiirleri derli toplu olarak, Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil, Necat Birinci ve Abdullah Uçman'ın gerçekleştirdikleri ortak çalışma neticesinde 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları arasında çıkan *Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri* adlı kitapta bir araya getirilmiştir. Bu çalışmada yer alan "*Cenab Şahabeddin'in Şiirleri Hakkında Birkaç Söz*" adlı giriş kısmında, Cenab Şahabeddin'in Malûmât, Saadet, Mekteb, Hazine-i Fünûn, Servet-i Fünûn, Sebat ve Gülşen gibi dergi ve gazetelerde ve ilk şiirlerini yayınladığı *Tâmât* adlı kitabında yer alan şiirlerinin yanı sıra yayınlamadığı ya da yarım kalan ve müsvedde halinde bulunan şiirlerinin de çalışmanın kapsamına girdiği belirtilmiştir.

b) Musavver Fen ve Edeb Dergisi ve Cenab Şahabeddin'in Bu Dergide Yayımlanan Şiirleri

Cenab Şahabeddin'in şiirlerini yayımladığı dergilerden biri olan Musavver Fen ve Edeb dergisi, Malûmât dergisini de çıkaran ve "*Baba Tâhir*" olarak da bilinen Mehmed Tâhir Bey tarafından 1899–1904 tarihleri arasında haftalık olarak 222 sayı çıkarılmıştır. (KOLCU, 2004:1) Dergi adıyla uyumlu bir şekilde edebî ve fennî niteliği olan resimli bir dergidir. Dergide şiir, mensur şiir, hikâye, makale gibi edebî türlerdeki yazıların yanı sıra teknoloji ve bilim içerikli makaleler ve haberler de yer almıştır. Her ne kadar aynı dönemde yayınlanan Malûmât ve Servet-i Fünûn dergileri gibi edebî gündemi yönlendirme ya da belirleme noktasında çok fazla bir etkisi olmasa da dönemin edebî hayatını araştırma ve öğrenmede başvurulacak önemli kaynaklardan biridir.

Musavver Fen ve Edeb dergisinde Cenab Şahabeddin'in imzasını ilk olarak 153. sayıda görüyoruz. Bu sayıda derginin 201. sayfasında o-

nun *Hatıra* başlığını taşıyan şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirin ardından sırasıyla *Menâkıb-ı Hicrân*, *Penbe Yelpaze*, *Bir Hande* ve *Menâkıb-ı Hicrân* başlıklı şiirlerin yayımlandığını görmekteyiz. Buna göre Cenab Şahabeddin Musavver Fen ve Edeb dergisinde 153–183. sayıların tarihleri arasındaki sürede bir yayın faaliyeti içinde olmuştur. Bu da 19 Eylül 1318/2 Ekim 1902 ve 1 Mayıs 1318/14 Mayıs 1903 tarihleri arasındaki dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde Cenab Şahabeddin'in bazı şiirleri de yine Mehmed Tâhir Bey tarafından çıkarılan Malûmât ve İrtika dergilerinde yayımlanmıştır.

Musavver Fen ve Edeb dergisinde Cenab Şahabeddin'in yayımlanan şiirlerinden yalnızca bir tanesi "*Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri*" adlı kitapta bulunmaktadır. Bu şiir, derginin 183. sayısında yayımlanan ve "*Uzak ufukların âgûş-ı iştîyâkında*" dizesiyle başlayan "*Menâkıb-ı Hicrân*" başlığını taşıyan şiirdir. Yine aynı kitapta bu şiirle ilgili dipnottan şiirin Malûmât ve Musavver Terakki dergilerinde yayımlandığı belirtilmiş, ancak, Musavver Fen ve Edeb'de yayımlandığı belirtilmemiştir. Sözü geçen *Menâkıb-ı Hicrân* şiirinin *Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri*'nde yer alan şekliyle Musavver Fen ve Edeb'de yer alan şekli arasında da bir fark bulunmaktadır. Bu fark, kitapta yer alan metinde "*Evet bu bence muazzaz bir incilâ-yı ümid*" dizesinin bulunmasına karşın Musavver Fen ve Edeb'de yayımlanan metinde bu dizinin yer almaması şeklindedir. Bu dizinin yerinde "*Senin hayalini görsem de bahtiyar olurum*" şeklindeki dizinin kullanıldığı görülmektedir. Bu açıdan Cenab Şahabeddin'in Musavver Fen ve Edeb'de yayımlanan ve bu kitapta yer almayan diğer dört şiirinin yanı sıra bu şiirin de metnini vermeyi gerekli gördük. Esasen kitabın "*Cenab Şahabeddin'in Şiirleri Hakkında Birkaç Söz*" başlıklı giriş kısmında kitap hazırlanırken gözden kaçmış bazı eksikliklerin ileride tamamlanabileceği ifade edilmektedir. Bu bağlamda Cenab Şahabeddin'in Musavver Fen ve Edeb dergisinde yayımlanan şiirlerinin metinlerini vermek, önceki çalışmaya yeni ilâveler açısından önemlidir.

c) İrtika Dergisi ve Cenab Şahabeddin'in Bu Dergide Yayımlanan Şiirleri

Cenab Şahabeddin'in şiirlerini yayımladığı bir diğer dergi de İrtika'dır. 8 Mart 1315/21 Mart 1899 ve 6 Şubat 1319/19 Şubat 1904 tarihleri arasında 251 sayı olarak çıkan İrtika dergisi Malûmât ve Musavver Fen ve Edeb dergilerini de neşreden Mehmed Tâhir Bey tarafından çıkarılmıştır. Bu dergi de aynı şekilde edebiyatla ilgili yazıların dışında bilimsel konularla ilgili yazılara yer vermiştir. İrtika dergisinin, Mehmed Tâhir Bey'in çıkardığı bir dergi olarak, onun çıkardığı diğer dergiler olan

Musavver Fen ve Edeb ve Malûmât dergileriyle gerek yazar kadrosu gerekse yayımlanan yazı ve fotoğraflar açısından organik bir bağı söz konusudur.

Cenab Şahabeddin'in İrtika dergisinde altı şiiri yayımlanmıştır: “Diyojen’e”, “Şi’rim İçin”², “Giysû-yı Yar”, “Yakazât-ı Aşk”, “İtiraf” ve “Kadın İhtiyacı”. Cenab Şahabeddin bu dergide, Mehmed Âsaf’ın yazdığı *İcmâl-i Edebî* yazıları hakkında “Musahabe” başlığını taşıyan bir yazısı da yayımlanmıştır. Cenab Şahabeddin'in İrtika dergisinde yayımlanan şiirlerinden yalnızca bir tanesi “Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri” adlı çalışmada yer almamaktadır. Diğer beş şiir ise bu kitapta mevcuttur. Ancak bu beş şiirden bazılarının İrtika’da da yayımlandığı belirtilmiş, bazılarının ise belirtilmemiştir. “Şi’rim İçin”, “Diyojen’e” ve “Giysû-yı Yar” başlığını taşıyan şiirlerin İrtika’da da yayımlandığı belirtilmiştir. Ancak, “İtiraf” ve “Yakazât-ı Aşk” başlığını taşıyan şiirlerin künyelerinde sadece Malûmat dergisindeki yayımlarına ilişkin bilgi verilmiş, İrtika’daki yayımları zikredilmemiştir.

Cenab Şahabeddin'in bu dergide yayımlanan “Kadın İhtiyacı”, “İtiraf” ve “Yakazât-ı Aşk” adlı şiirleri şairin Musavver Fen ve Edeb dergisinde yayımlanan şiirlerinde olduğu gibi “Cenab”; “Giysû-yı Yar”, “Diyojen’e” ve “Şi’rim İçin” adlı şiirleri ise “Cenab Şahabeddin” imzasıyla yayımlanmıştır. “Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri” adlı kitapta yer almayan “Kadın İhtiyacı” adlı şiirin metni bu makalenin sonundaki ekler bölümünde verilmiştir.

Sonuç

Türk edebiyatının önemli şairlerinden biri olan Cenab Şahabeddin, yazı ve şiirlerini çok çeşitli dergilerde yayımlamış, birçok derginin yazar kadrosu içinde yer almıştır. Servet-i Fünûn dergisinin çağdaşı olan Musavver Fen ve Edeb ve İrtika dergileri de şairin imzasının yer aldığı dergiler arasındadır. Bu makalede Cenab Şahabeddin'in bu dergilerdeki yayımları incelenmiş, bu dergilerde yayımlanan şiirlerinin bir kısmı ilk kez gün ışığına çıkarılmış, Cenab Şahabeddin'in şiiri ile ilgili bilgilere katkı sağlanması amaçlanmıştır.

² “Şi’rim İçin” başlığını taşıyan şiirin İrtika’daki metninde şiirin ikinci dizesi “Evdân ile terkîs ederim bâr-ı hayati” şeklindedir. Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri’nde bu dizedeki “terkîs” kelimesi “tenkîs” olarak görünmektedir.

Ekler:***Hatra***

Gece mehtâba karşı gezdiğimiz
 Yâda geldikçe ey melek-çehre!
 Ağlarım hasretinle yapyalnız,
 Sevişirdik safâya müstağrak.
 Sonra ettin o aşktan mahrûm
 Fakat ey bedîa-i hüsn ü ân!
 Yine sevmekte bir safâ bulurum.
 Ne kadar ben zavallı bir çocuğum.

*Cenab****Menâkıb-ı Hicrân***

Uzak ufukların âguş-ı iştiyâkında
 Senin hayâlini görsem de bahtiyâr olurum

Bu; bir rebâb-ı temenni ki rûhumun mahmûm
 Teellümâtını gizler, zebûn u efsurde..

Senin hayâlini görsem de bahtiyâr olurum
 Sekiz; dokuz senenin yâd-ı suzişiyle bugün

Senin hayâlini ihyâya uğraşır dururum
 Sekiz, dokuz senenin yâd-ı sûzişiyle bugün

Harâb-ı girye-i hicrân bu rûh-ı mecrûhum
 Tezâyüd etmede lâkin niçin bu aşk-ı şedîd!...

*Cenab****Penbe Yelpeze***

Mihr-i tâbânı, levh-i handânın
 Mün'atıftır hayâl-i ervâha
 Gamze-i nâzı rûh-ı şâdânın
 Benziyor rakş-ı pâk-ı elvâha

*

Remz-i tâbende-i sünûhunda
 Uçuşan hiss-i şî'r-i sevdâyı
 Saklarım hep perend-i şî'rimde
 Bu müzehher-i visâl-i rüyâyı...

*

İşte ben penbe mirvahanla seni
Düşünür her dakika yâd ederim
Düşünürsün değil mi sen de beni..

*

Bu tevehhümle hastedir şi'rim,
Sanki her gün enîse-i rûhum
Senin aşkınla böyle mecrûhum!..

Cenab

Bir Hande

-Herkes; beğenir yazdığım eş'ârı okurken
"Bilmem ki nasıl kâni' olurmuş buna efkâr!."
-Bir şi'ri fakat; yazmak için sanki derinden
Bir ses duyarım.. Bence budur nağme-i eş'âr..

*

-Evvân u kavâfi ne demektir?. Bana bunlar;
Hulyâ gibi bir şey.. Bakınız işte meâli
Şi'rimde benim zezemeler çok güzer eyler
Bâzîçe olur rûhuma tasvir-i ma'âli!..

*

Hep rûhlu mudur böyle benim yazdığım eş'âr
Derler; bana efsus!. Evet elhânımı nâgâh
Bir vakfe-i takdir ile cidden okuyanlar.

Cenab

Menâkıb-ı Hicrân

Bugün, çocukluğumun hep hayâl-i ferdâsı
Bir ihtizaz-ı hazîn
İle ruhumda bak tanin-endâz
Oluyor.

*

Evde bir gün yalnız
Otururken seninle yan yana biz
Bana, meshuf u mübtelâ-yı niyâz,
Hani bir şey dedindi naz ederek
Ey güzel sözlü melek!

*

O hoş neşâid-i aşkın, bugün, zıyâ'mı ah!
Ben de bilmem ki, neden
Düşünüp böyle inledim her gâh..

*

Fakat; bu gün heyhat!
O bâkir aşkımızın

Riyah-ı tannâzı; bu pür-mesarr, memnun
Geçen dakikaların leyl-i füsûnunu; hep
Beyaz köpüklü bulutlarla kendine meftun
Ediyor!.

Cenab

Kadın İhtiyacı

Bir kadın ihtiyacı sanki bugün
Titriyor rûh-ı infialimde..
Fakat envâr-ı şevk-i aşkı bütün
Sönüyor şekk ü ihtimalimde

*

İnanırsın değil mi? Pür-safvet:
Sen de sevdiğilerim de nâdiredir
Ne için rûhta kalmıyor kudret
Bu da bî-şüphe başka bâdiredir

*

Bana sen o yalancı bir nıgehin
İle anlat bütün sitemlerini
Bakayım bir eserle kalp-gehin

*

İnliyor mu? Görünce başkasını..
Eğer öyleyse söylemem bir şey
Söyle ruhum! Hevesle peyderpey!..

Cenab

KAYNAKLAR

- ARSLAN, Çetin, (2000), **İrtika Mecmuası, İnceleme ve Edebiyatla İlgili Metinler**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “Bir Hande”, **Musavver Fen ve Edeb**, nr.182, s. 222, 24 Nisan 1318.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1899), “Diyojen’e”, **İrtika**, nr. 28, s.111–112, 24 Eylül 1315.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1900), “Giysû-yı Yar”, **İrtika**, nr.82, s.133–134, 06 Teşrin-i evvel 1316.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “Hatıra”, **Musavver Fen ve Edeb**, nr. 153, s. 201, 19 Eylül 1318.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “İtiraf”, **İrtika**, nr. 185, s. 327, 04 Teşrin-i evvel 1318.

- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “ Kadın İhtiyacı”, **İrtika**, nr. 186, s. 331–332, 11 Teşrin-i evvel 1318.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “Menâkıb-ı Hicrân”, **Musavver Fen ve Edeb**, nr.174, s. 290, 24 Şubat 1318.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “Menâkıb-ı Hicrân”, **Musavver Fen ve Edeb**, nr. 183, s. 226, 1 Mayıs 1318.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1903), “Musahabe”, **İrtika**, nr. 212, s. 436, 25 Nisan 1319.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “Penbe Yelpeze”, **Musavver Fen ve Edeb**, nr. 177, s. 301, 20 Mart 1318.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1900), “Şi’rim İçin”, **İrtika**, nr. 76, s. 110, 25 Ağustos 1316.
- CENAB ŞAHABEDDİN, (1902), “Yakazât-ı Aşk”, **İrtika**, nr. 183, s. 320, 20 Eylül 1318.
- Cenab Şahabeddin’in Bütün Şiirleri**, (1984), haz: Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil, Necat Birinci, Abdullah Uçman, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İst.
- ERGUN, Saadettin Nüzhet, (1934), **Cenab Şahabeddin**, İst.
- KOLCU, Abdurrahman, (2004), **Musavver Fen ve Edeb Mecmuası, İnceleme, Tahlilî Fihrist ve Seçme Metinler**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.